

FLOR DE CARD

SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

GENER DE 1988 * Nº 135

LA BATLESA

L'equip entrevistador de la revista ens presenta, aquest mes, la primera dama de Sant Llorenç, des del punt de vista d'empresària, de dona i de batlesa.

(Pàg. 22)

EL MESTRE TORRANDELL

En el 25è aniversari de la mort d'Antoni Torrandell volem retre-li homenatge publicant una breu biografia, en vista que les institucions polítiques i musicals no han considerat oportú el fer-n'hi cap.

(Pàg. 4)

RELLOTGE DE PASTOR

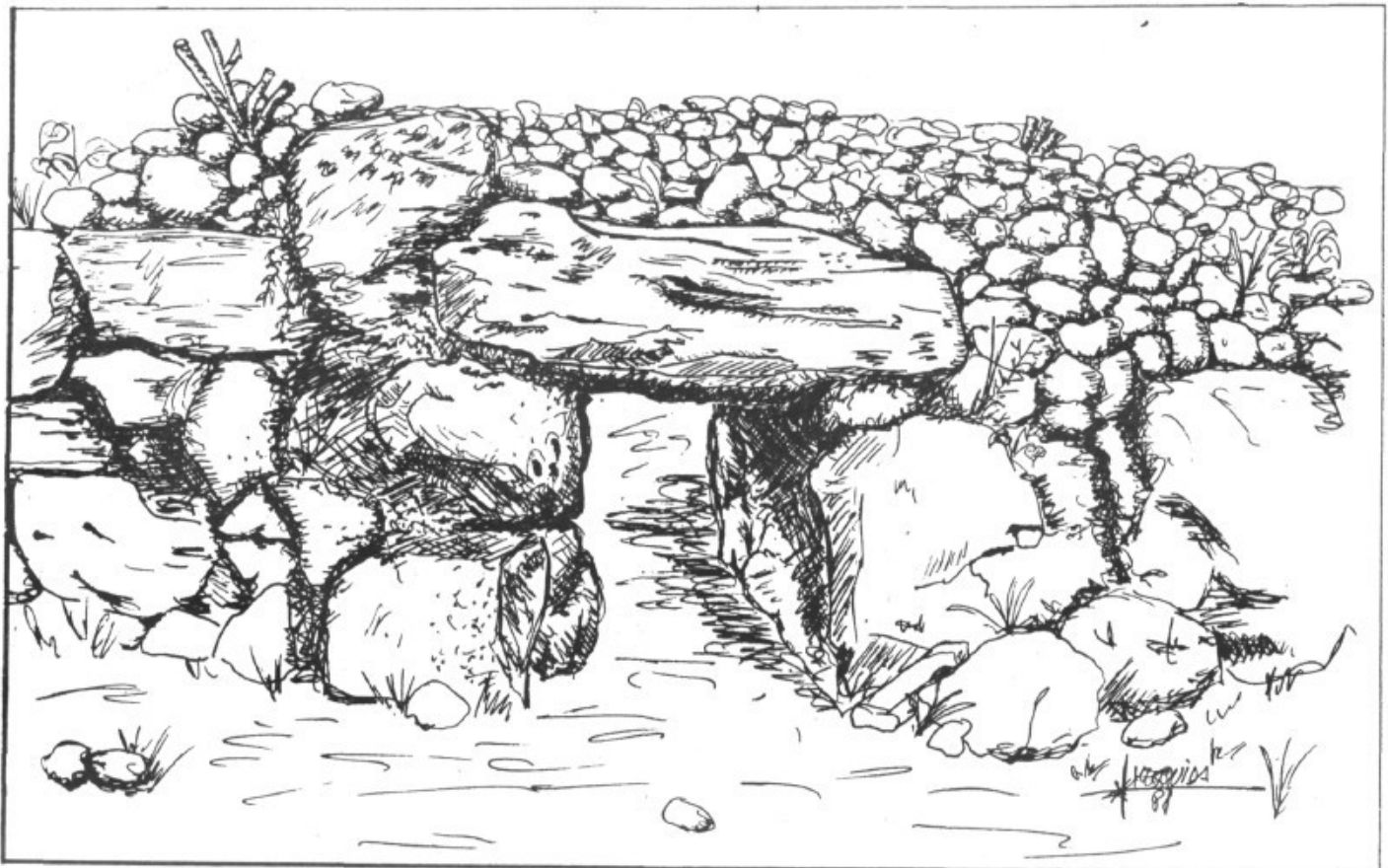
L'enginyer Rafael Soler ens envia els plans i les instruccions per construir un rellotge de sol portàtil, conegut com a "Rellotge de pastor"

(Pàg. 14)

VUITS I NOUS

Foravila s'està convertint en un femer de ferramalla. En el reportatge s'inclouen diverses fotografies de cotxes, motos, rentadores, cuines, matalassos... que sembla que ja han passat a formar part del paisatge llorençí.

(Pàg. 10)

FESTA

Sant Llorenç no ha estat mai un poble massa donat a fer bulla. De fet, la participació de la gent a les passades festes dels Reis i Sant Antoni ha estat més aviat escassa. Tal vegada en aquest fet s'hi podrien trobar restes de les influències franquistes, que quasibé les van prohibir, i ja se sap que la cultura i les festes tenen una nota comú: la llibertat.

Hem entrat dins una època de canvis, de qüestionament dels valors admesos. Les festes d'abans tal vegada no puguin agradar de la mateixa manera i per ventura es tractaria d'intentar adaptar-les a les noves situacions.

Les festes són, abans que res, una trobada amb els altres per intercanviar experiències, aprendre coses noves i passar uns moments divertits compartint el millor de cada un. Però avui les festes ens fugen de les mans, ha arribat la tècnica, la ràdio, la televisió, el video, el cinema... que han aportat noves formes de diversió més individualitzades. Tots estam pendents de la pantalla, passius, quiets, callats... On és l'espontaneïtat, la creativitat i la comunicació?

Ens fa falta redescobrir el valor humà de la festa, de l'alegria de compartir. Hem de recordar que podem passar moments divertits i, sobretot, moments divertits fets per nosaltres mateixos i no per altra gent.

Creim que les institucions, si volen conservar les festes, caldrà que facin un esforç de manera que la gent se senti motivada i ambientada per participar-hi. D'això dependrà l'èxit i la qualitat de les festes.

L'església, de fet, no ha col·laborat massa en festes clarament religioses com són els Reis i Sant Antoni. Per què no aprofita aquesta oportunitat per relacionar-se amb la gent, en lloc de posar-se a la defensiva, reclosa en la seva voluntària clausura? És de temer que no li esperi un futur gaire confortable i, per si de cas, seria aconsellable anar-se'n fent a la idea.

La frisança, la pressa i el dinamisme s'han convertit en els tòpics dels nostàlgics actuals, com a raons donades per la poca participació de la gent, però no per això són menys reals. Esperem que a les festes vinentes, la Rúa i el Ball de Fresses, hi hagi una major participació i poguem treure de la nostra mentalitat aquell refrany mallorquí que diu que "val més riure que fer riure".

Art

Tal com ho anunciàvem a l'anterior revista, en Guillem Nadal ha exposat la seva obra a la galeria Dau al Set, amb un més que considerable èxit de públic i venda. Vegem el que d'ell comenten alguns crítics de la Ciutat Comtal:

"Per ventura des de les Illes ens arribi, a través del nou expressionisme, la regeneració del plaer pictòric. Guillem Nadal pinta a Son Servera les essències de la cultura mediterrània. Hereu de l'informalisme i de l'abstracció, ofereix paisatges marítims en calma i agitats per la tramuntana, camins de terra endins marcats per estaqués, restes de naufragis i vestigis de civilitzacions perdudes, matèries en nova i eterna germinació. La seva pintura té la virtut del gest i la sabiduria de les transparències. És una mirada jove i reflexiva que rebutja l'habitual i aprofundeix en les essències. Les seves clares referències a l'entorn en el qual viu no són recolzaments per fer-se entendre, sinó descobriments del que és necessari a l'home com a intèrpret del cosmos. Recomanam la visita".

Josep Maria Cadena
"El Periódico" 16.1.88

"La proposta de Guillem Nadal de fer una recreació tan personal del paisatge illenc, dóna a l'exposició una certa unitat, una coherència que justifica la presència de tot un repertori objectual, que en cap moment apareix com un acte gratuït, sinó com a part d'un tot que cal evocar. Les àmfores, els fòssils, les branques, les siluetes de peixos deixen de ser elements anecdòtics i arriben a conformar tota una història més sentida que pensada, més viscuda que estudiada.

El compromís de Guillem Nadal no el veiem tant en la seva càrrega testimonial o en la lectura simbòlica dels seus signes, sinó més aviat en la valentia del seu llenguatge plàstic, en la força del seu missatge pròpiament expressiu".

Anna Guasch
"Diari de Barcelona" 26.1.88

Guillem Nadal serà un dels que representaran a la galeria Dau al Set a l'edició d'enguany d'ARCO, a la qual hi concorreran 166 galeries de 16 països diferents.

DELS FONERS (IV)

A l'arribada de la filla de la matinada, la dels rossencs dits, començarem a preparar la impedimenta per avançar cap a l'interior de l'illa gran de les rocoses Gymnèsies.

Què blau i garrut es veia el Mare Nostrum d'ençà que per damunt ell només el podien creuar les naus amb estendards romans! Per primera vegada aquella nit Neptú havia pogut dormir en pau perquè nosaltres vetllàvem el seu somni.

Avançarem cap a ponent trobant en el nostre pas "tumulus" (talaiots) i dintre d'ells, retgirats i molt esglaiats, els indígenes, i jo em demanava què havia estat d'aquells foners que l'any 311 i a les ordres d'Amílcar, fill de Giscó, havien arribat a Sicília i, quan el combat es tornà dramàtic, aquells mil foners el varen resoldre derrotant a Gela? On sou volsaltres, braus foners? Què queda d'aquells "homines feros atque silvestres"? És que les vostres fones fetes de "Malascranis" s'han rompudes? I què ha estat del què Ovidi ens va cantar que tan gran era la vostra potència de braç que al disparar els "baleos" de plom aquests es posaven incandescents durant la seva trajectòria? I què em direu del que jo sé de vosaltres, que tirau pedres més grosses que els altres pobles, com si empràssiu catapultes, ferint, quan atacau un recinte amuradat, els qui darrera les defenses i a camp obert perforau els escuts i cuirasses?

Vosaltres que feis voltejar les lleugeres fones balears tres vegades damunt el cap abans d'alliberar els "baleos", que surten com si fossin llamps tirats per la mà de Júpiter, i esqueixant el poderós Eolo van allà on vosaltres posau l'ull, perquè no sortiu a lluitar? És que ja no us recordau que posau el menjar dels vostres fills damunt un arbre i fins que no el tomeu a cops de fona no mengen, i que per això els vostres amics us admiren i els vostres enemics us tenen por? On sou braus foners, o és que el vostre déu "Baal" us ha girat l'esquena?

Però que no us recorda que aquí va quedar en "Balio", company d'Hércules, quan navegaven cercant en "Geryon" i tanta va esser l'hermosura d'aquesta terra i el seu blau mar que agafant una dolça ninfa de la mà la trafué de l'aigua i ja per sempre va quedar a viure, riure i folgar amb ella a aquesta preciosa i encantadora illa gran de les Gymnèsies?

Foners, vosaltres sou els hereus! Què no ho veis?

Jo us prec una resposta, aquesta es féu es-

perar arribant una lleugera ploralla, un sospir i un llament que esqueixà el meu cor donant un fort batec.

Vaig alçar els ulls cap a ponent, veient allà lluny damunt un pujol un blanc corser montat per Hércules, que duia en els seus braços el cos de "Balio" mort pel dolor i la pena de veure la seva estimada illa perduda i sense defenses.

Em vaig tapar la cara amb el roig mantell i assegut sota un pi sense dir res i escoltant el soroll del mar vaig plorar pels foners.

Traducció lliure d'Alfred F. Arnau

Flor de Card

Bolletí-revista del Card, Centre Cultural de sant Llorenç des Cardassar.

Adreça: Carrer de Sant Llorenç, 36

Telèfon: 569119

Número 135. Gener de 1988

Dipòsit legal: 765-1973

Edita: Centre Cultural Card

Imprimeix: Apóstol y Civilizador (Petra)

Director: Josep Cortès i Servera

Consell de Redacció: Felip Forteza, Guillem Pont, Guillem Quina, Antònia Servera, Guillem Soler i Miquel Sureda

COL.LABOREN

		Portada
Guillem Mesquida	Talaiot	
Josep Cortès	Art	2
	Espipellades	9
	Vuits i nous	10
	Crònica Informal	16
	Batec	24
Alfred F. Arnau	Foners	3
	Talaiots	18
Nieves López	Torrandell	4
Guillem Pont	Entorn de la Vellesa	6
	Sant Llorenç, ahir	28
Alumne de 5è	Escola	8
Jaume Galmés	Narració	12
	Esports	27
Ramon Rosselló	Història	13
Rafel Soler	Rellotge de sol	14
Llorenç Artigues	Còmic	17
Xesc Umbert	El temps	21
Simonet/Umbert	Entrevista	22
Maria Galmés	Demografia	25
	Si lleu...	26
Biel Florit	Català	27

El dia 15 de gener es va complir el 25è aniversari de la mort del mestre Torrandell. Flor de Card, amb aquesta breu biografia, vol retre homenatge al gran músic mallorquí, ja que les institucions polítiques i musicals illenques no han considerat oportú fer-n'hi cap.

Antoni Torrandell i Jaume va néixer a Inca el 17 d'agost de 1881. El seu pare també era músic: organista de l'església de Santa Maria la Major i professor de piano i solfeig. Molts dels seus alumnes destacaren en el món de la música.

Així Antoni Torrandell visqué des de petit l'ambient musical a ca-seva, el qual, juntament amb les seves grans qualitats, el dugué cap a una carrera brillant. El seu primer mestre va esser son pare, continuant posteriorment amb Josep Balaguer i Bartomeu Torres, a Ciutat, amb Josep Tragó -mestre de Falla i Turina- i Pere Fontanilla, a Madrid, i Ricard Vinyes i Charles Tournemire a París.

Una vegada acabat els seus estudis en el conservatori de Madrid -on obtingué el primer premi de piano-, va començar la seva carrera com a pianista. Torna a Mallorca i al llarg de 1904 apareix com a solista a diversos llocs de l'illa al temps que veuen la llum les seves primeres composicions: "Nocturn" i "Allegro de concert".

El 1905 se'n va a París, que aleshores és la capital de l'art i, al temps que perfecciona els seus estudis, col·labora i es relaciona amb els grans músics de l'època, adquirint així una formació completa i sòlida, la qual més envant es veurà reflectida en les seves obres.

El 1906, aprofitant un viatge a Mallorca, es casa amb Maria Beltran i Suau. El matrimoni se'n torna a París, on comença una intensa vida social. El nom del pianista comença a "sonar" i són nombrosos els comentaris periodístics elogiant els èxits del músic mallorquí.

Al mateix temps s'editen les seves obres "Romances sens paraules", "Barcarala", "Enchantements mysterieux", "Allegro de concert", "Berceuse", "Rondó", "Illusion", "Deception", "Chimère"...

Amb l'arribada de la Primera Guerra Mundial el músic deixa París i retorna a Mallorca, continuant la seva labor com a concertista i interpretant composicions pròpies i d'altres autors. Segueix component.

Acabada la guerra torna a París, però el París del 18 ja no ofereix l'aire de festa i passió popular que tenia en el 14, sinó el

d'una ciutat desolada i prou diferent. És aquest París el que inspira Torrandell la "Marxa heròica", obra que escriu per homenajar els amics desapareguts en la catàstrofe.

El 1920 neix el seu primer fill, esdeveniment que li inspira "Nativité", obra per a violí, violoncel i piano. Un any més tard neix el segon, i el compositor sent la necessitat d'escriure-li una nova obra: "Berceuse", per a soprà, violoncel i piano, amb lletra del poeta George Blauchard.

Quan encara durava la festa per aquests naixements comparegué la desgràcia, ja que a l'edat de 30 mesos va morir el seu primer fill. És aquesta una data clau en la vida de l'artista i que es deixarà sentir a les vinents composicions, amarades de pena i tristesa. És també quan comença a treballar en el "Requiem" que acabarà més tard a Mallorca.

Malgrat aquesta desgràcia la seva carrera musical segueix aclaparant èxits a París i pel març de 1924 neix el seu tercer fill, per al qual composa "sommeil paisible", partitura per a violí, violoncel i piano.

Durant el 1934, ja a Mallorca, organitza un cicle de concerts amb el violinista Philippe Aghazarian, solista dels concerts de Lamoureux, que són acollits novament amb un gran èxit de públic i crítica.

L'any 1935 es convoca una reunió promoguda pel llavors director de "El Dia" Nicolau Brondo, amb el fi d'organitzar un Conservatori regional. En aquesta reunió s'hi trobava Torrandell, el qual, juntament amb els altres assistents, decidiren per unanimitat proposar com a director Mn. Thomàs, en cas que l'esmentat Conservatori s'arribàs a formar. Però, per motius polítics, el nomenat fou Nicolau Brondo i Torrandell fou informat que els sabia greu no poder comptar amb la seva valuosa col.laboració, per no haver-se autoritzat la creació d'una càtedra digna de la seva categoria artística, ja que no hi havia alumnes necessitats d'ensenyaments superiors.

El propi Manuel de Falla, amic de Torrandell, li escriuria una carta llamentant la seva exclusió del Conservatori: "Es absolutamente incomprensible tratándose de un maestro y artista de méritos excepcionales, como son los de usted, y cuya colaboración hubiera debido reclamarse desde el primer momento para beneficio y honra del mismo Conservatorio".

Durant la Guerra Civil espanyola i la Segona Guerra Mundial, el músic viu a una petita casa del puig de santa Magdalena "Es Resquell", on, poc a poc, anava component. D'allà sortiren obres com "Son Batle", "Noche Burlesca" i fragments del "Rèquiem".

És l'any 1959 quan es dona a conèixer el "Rèquiem". La partitura guanya el primer i únic premi Ciutat de Palma de música, composició que no s'estrenaria realment fins

vint-i-cinc anys després, el 29 de setembre de 1984, a l'Auditori, amb orquestra i cors Nacionals d'Espanya dirigits per Odón Alonso. L'estrena motivà que es parlàs llargament sobre la vida i figura de Torrandell. Tomàs Marco, gerent de l'orquestra, declarava que el Rèquiem és una de les partitures importants del segle XX espanyol, dins del seu gènere.

L'any 1963, el 14 de gener, "L'Schola Cantorum" del seminari interpretava en el saló de la casa de Torrandell l'himne al Beat Ramon Llull. Fou com un adéu musical. L'endemà el músic moria.

Quant a la seva obra Joan Moll diu que "La producció del mestre Torrandell du el segell de l'obra ben feta, que combina l'expressivitat profunda amb l'academicisme formal; que mira cap al passat i no cap al futur, en el sentit que es manté feel a uns postulats estètics heretats de la tradició i rebutja els corrents renovadors que feren trontollar tot l'edifici de la música occidental i obriren nous camins a la creació musical; que prefereix la consolidació del patrimoni rebut a l'experimentació de noves tècniques. Això no és un judici de valor, sinó la constatació d'un fet. La nostra obligació és donar a conèixer la seva obra. El públic, receptor del seu missatge, serà el qui la jutjarà i, arribat el cas, li donarà perennitat".

Nieves López

(Extret de "Tres músics mallorquins", de J. Company, P. Estelrich i J. Moll)

Zona Costera

Segons afirma el Diari de Mallorca de dia 30 de gener en Sebastià Riera "Teco" i COTE S.A., amb el consentiment del propietari de Sa Punta de n'Amer, han fet una proposta a l'Ajuntament llorencí: ells urbanitzaran unes 14 quarterades a la zona compresa entre el pinar, l'avinguda dels fassers i la carretera de Cala Millor i, com a contrapartida, cediran la resta del pinar a l'Ajuntament.

Com que el tema ha sortit de l'àmbit municipal pel fet que el Parlament la declaràs Zona Protegida, sembla que els urbanitzadors cerquen el recolzament de la Corporació llorencina per fer canviar l'acord de protecció.

Segons el meu veure hi ha tres coses ben clares:

1.- Per unanimitat el Parlament de les Illes Balears la va declarar Espai Natural d'Especial Interés el 17 de juliol de 1985.

2.- El 15 de desembre de 1986 tots els partits polítics, associacions d'hotelers i comerciants, GOB i revistes locals de Sant Llorenç i Son Servera enviaren una carta a Jeroni Sáiz instant-lo a que agilitzàs l'acondicionament de Sa Punta en els termes que assenyalava la Llei de Protecció.

3.- Pel maig de 1987 els tres partits que integren la majoria municipal signaren el programa ecològic del GOB, referit a la zona del Llevant, i ho feren constar en el pacte de govern.

Per la qual cosa cal que els tres partits que governen s'atenguin al que signaren i que, si algun particular vol fer negocis d'aquest tipus, que es dirigeixi al Parlament, però que de cap manera pretengui involucrar-hi l'Ajuntament llorencí.

Josep Cortès

A L'ENTORN DE LA VELLESA

-Bases per a un programa d'acció- (i VI)

2 - Un possible programa. Proposta

A - INTRODUCCIÓ

Sintetitzant les pàgines anteriors que, d'altra banda, ja són síntesi d'altres treballs, es pot assenyalar:

- La vellesa no és una malaltia ni el pròleg de la mort sinó que és una època vital com una altra, amb les seves característiques particulars. De la mateixa manera que ho són la infantesa o la joventut.

- Tenen particular importància els aspectes físics, però no sols en aquesta etapa; per gaudir d'una bona vellesa no hi ha com haver viscut una bona joventut, sana i cuidada a nivell d'hàbits i costums.

Els aspectes físics no es poden tractar de forma aïllada car, si són necessaris determinats controls sanitaris periòdics, encara ho és més que la persona d'edat se senti útil i amb una vida plena de sentit.

- Un aspecte fonamental, que ho amara tot, és el pes social, la consideració i el lloc que deixa la societat a les persones d'edat.

Per això, tota tasca a l'entorn de la vellesa implicarà voluntat, força i enginy, puix es tracta de trencar mites i condicionaments fortament arrelats i des d'antic.

- Però, com també s'ha assenyalat, les modificacions, els canvis són possibles, malgrat no puguin assolir la condició de radicals i totals. Més bé, es tracta d'anar fent a poc a poc sense esperar miracles que puguin portar a futurs desencants.

B - ETAPES

Potser l'aplicació del programa comporta tres etapes:

- 1.- Informativa i d'ambientació.
- 2.- Presa de decisions.
- 3.- Programació i resolució de les decisions preses.

Per obvi, es pot deixar d'esmentar que això que es presenta com una proposta de programa no porta inherents afanys d'exclusivitat, ni d'exhaustivitat ni de segellat. Pretén ésser un simple camí obert amb possibilitats d'aplicació a un lloc concret.

Una consideració fonamental és la necessitat de que s'estableixi un debat públic i obert, superador de partidismes i interessos particulars. S'haurà, idò, de cercar, fomentar i cuidar la participació de grups i entitats

ciutadanes. En el nostre cas concret: Associació de la Tercera Edat, Regiduria de Serveis Socials, caps o representants dels diversos partits polítics, representants de totes les entitats ciutadanes i altre públic.

1.- Etapa d'informació/conscienciació.

Es concreta a l'entorn d'una tanda de xerrades-col·loqui setmanals on es podrien tractar els següents temes:

"La vellesa avui, aspectes físics"

"Aspectes psicosocials de la vellesa"

"Camins de longevitat"

"La dieta bàsica: necessitat i control"

"Molèsties físiques, exploració i control"

"L'entorn; possibles modificacions"

... i d'altres temes que anassin sorgint en la realització de les assenyalades.

2.- Presa de decisions

Es tracta de que persones informades -potser seria adient establir un mínim d'assistència a les xerrades- constitueixin una mena de Junta de Gestió -que podria ésser la mateixa directiva de l'Associació amb les incorporacions que es considerassin adequades- capaç de prendre decisions a l'entorn dels següents temes:

a) Participació ciutadana de les persones d'edat. On, com i amb quines condicions (afecta l'objectiu nº 3 dels estatuts).

b) Camins de dinamització de la vida ordinària (objectiu 4).

c) Serveis de caire assistencial: creació, manteniment, control i financiació (objectius 1 i 2).

d) Altres aspectes a considerar.

Es tracta de que la Junta elabori una mena de pla general d'acció, consensuat i sotmès a l'aprovació de la majoria, seguint un procés semblant al dels plans d'ordenació territorial.

3.- Programa d'acció

Preses les decisions i consensuat el projecte, sols resta la programació que contempli accions i calendari de realització.

A NIVELL D'EXEMPLE

El que segueix és un simple exemple en base a la suposició d'una determinada i con-

creta "presa de decisions".

Així, anem a suposar que s'ha realitzat les pertinents xerrades i que l'ambient s'ha engriscat una mica; és a dir, els diumenges, després de missa, se'n parla a les rotlades de l'Associació i en algun altre indret. Xerrades organitzades conjuntament per l'Associació i la Regiduria de Serveis Socials, sota el patrocini de l'Ajuntament i on hi han intervingut les figures més representatives, en cada tema.

D'entre totes les persones que havien assistit, almanco, a quatre de les sis xerrades, es crea una comissió de gestió de deu membres presidida pel batle, i actuant de secretari el president de l'Associació.

Al cap d'un més, i després d'una taringa de reunions fan exposició pública de la següent presa de decisions, que es plasma gràficament i s'exposa en el saló d'actes de la casa rectoral, obrint-se un període prudencial d'al.legacions que es recolliran a la mateixa sala.

Les decisions preses són les següents:

a) De cara a la participació ciutadana:

Es considera que la participació dels vells en la gestió de les entitats ciutadanes és fonamental, no solament com a prova d'integració sinó com a vehicle de comunicació entre la Tercera Edat i les entitats i també a l'inversa.

* S'acorda, per tant, la realització de gestions amb les associacions esportives, escola, església i associacions culturals perquè incloguin una persona d'edat en els seus òrgans de decisió. Si es pot fer estatutàriament s'hi fa i si no, amb un acord de bona voluntat.

* D'altra banda, el Consistori, mitjançant contracte, cedeix el control i l'acurat de les zones verdes i instal·lacions a la Tercera edat. Tema obviament pendent de decisió.

b) De cara a la dinamització de la vida habitual:

* Es mantenen les actuals excursions mensuals i bauxes; en cas de necessitat el Consistori aportarà monitors especialitzats perquè, prèvia programació, resolguin dubtes i desenvolupin el rol de guies.

* Es proposa crear tallers d'artesanía amb una doble finalitat:

- realització de peces per a exposicions periòdiques i intercanvis amb altres associacions.
- mestratge per a la gent interessada en a-

prendre tècniques en desús:

- obra de pauma
- brodats a mà
- corda
- paners de canya
- cordat de cadires

...

* D'acord amb l'Ajuntament es proposa la creació de premis anyals, que es lliuraran en el transcurs de les festes patronals per a:

- Flors, plantes i fruites (amb exposició)
- Ornaments de façanes
- Corral
- Racons

- ...

* Es proposa la creació del "Contador de contes", persones de la Tercera Edat que, un dia a la setmana, aniran a la biblioteca i altres racons de la vila per contar un o dos contes. En principi, i per tal d'aconseguir l'adient ambientació, es requerirà la presència de professionals del teatre.

* Es convocarà una "proposta d'idees", oberta a totes les entitats de la vila que possibilitin la participació dels vells. En cada cas concret s'hauran d'acordar les pertinents condicions.

c) De cara a la creació de serveis assistencials.

* Es descarta la idea de residència/hotel car, entre altres coses, suposa unes despeses de realització i, sobretot, de manteniment que, de cap manera, es poden rentabilitzar. També hi ha motivacions de caire psicològic i educatiu. Es proposa que tota la vila en sí sigui la residència, i l'habilitació de quatre cambres en el primer pis del local social de l'Associació, per a casos d'extrema necessitat.

* Es gestiona l'aprofitament de préstecs subvencionats per a la rehabilitació de vivendes -banys, cuines...-, l'Ajuntament aporta el córrer la paperassa i les possibles sobresubvencions.

* Es posa en funcionament el servei de menjador de l'Associació amb la intenció d'oferir:

- Preu econòmic
- Dieta equilibrada (i estudiada)
- Relacions (per superar allò que, com som totsol, menjaré qualsevol cosa).

* Creació d'un servei d'assessorament gratuït (a nivell laboral, contributiu...) amb una periodicitat que determinaran les necessitats reals.

* Creació d'un servei metge periòdic a nivell de xequeig general que passaria a engrosar l'història del metge de capçalera. Amb la finalitat de descobrir possibles nous problemes i decantar manies.

d) altres aspectes:

* Es proposa la creació de sis "centres de reunió". Racons preparats -a nivell de fresca a l'estiu i recer a l'hivern-, intentant adaptar els "habituals" peatonitzant, si cal, determinades zones.

e) Nota:

Es deixen de banda els serveis actualment en funcionament, fruit d'acord amb Inserso, etc.

Tampoc no es contempla una dinamització cultural específica, car és necessari que s'integri dins la dinamització cultural general de la vila.

Aquestes idees, com s'ha dit abans, es gràfien i s'exposen perquè siguin objecte de debat i modificacions, tant en sentit de retallar, com d'augmentar com de modificar. Una vegada es tingués clar el que es necessita i desitja, solament restaria:

- realitzar un calendari d'accions
- cercar les persones idònies per a cada tasca

Guillem Pont

L'Escola

A una de les sortides que habitualment fem vàrem girar visita a una de les fàbriques del nostre poble. Ens va rebre el simpàtic Pep Bauzà Domenge, el qual entrevistarem una vegada visitat el taller:

-Quin any se va fundar aquest taller?

-L'any 1984

-Quantes persones hi fan feina?

-Tres homes i nou dones.

-Qui és es director o sa directora?

-En Pep Bauzà Domenge

-Quin tipus de prendes fabriquen?

-Només de nina. Des de sa talla 1 fins a sa 14.

-Quants de dies a sa setmana funciona?

-De dilluns a divendres.

-Se ven només a Mallorca o també a sa Península?

-A totes ses "Galerias Prèciados" d'Espanya i també s'exporta a Aràbia.

-Quantes màquines tenen?

-Deu. Totes elèctriques.

-D'on ve sa matèria prima?

-De Barcelona.

Donam les gràcies a en Pep per les facilitats que ens va donar perquè tots els al.lots poguessin veure aquesta indústria local.

Un al.lot de 5è curs

I ARA, A MÉS...

PIZZERIA

AMB UN AUTÈNTIC FORN DE LLENYA!

Carrer d'en Sureda, 1 * Tel. 570624
PORT DE MANACOR

Jo no sé si son manies o si és talment com ho cont, però en es ple, quan en Falera se queixa de qualque cosa, de front o de coa d'ull em fa s'efecte que no em lleva sa vista de damunt. Per ventura se pensa que som s'únic que l'escolt... o a lo millor li interessa que en parli damunt sa revista... o que m'apunti an es seu partit! Anau-ho a sebre! Jo, per si de ças, també procur no perdre'l de vista, no fos cosa...

Encara que sigui amb un mes de retràs, recordam an es lectors de Flor de Card que si volen enquadrar ses revistes de l'any passat noltros mos ne podem cuidar. I si els en manca qualcuna crec que també en trobarem d'aperduades per qualque racó.

I ja posats a recordar coses, a darrerries de febrer, com cada any per aquest temps, celebrarem amb un sopar el 16è aniversari de Flor de Card, que se diu aviat! Tots es que s'hi vulguin afegir que ho diguin, que allà on n'hi mengen dos n'hi mengen tres i com més serem més riurem.

Tanta sort que es dia de Sant Antoni va ploure i podrem donar sa culpa an en Xesc, que si arriba a fer bon dia i se presenten tres carrosses -una d'elles de fora poble- s'escàndol hagués pogut esser de pinyol vermell! Pareix que per Sa Rua hauran après sa lliçó i s'hi han posat un poc més d'hora per veure si la cosa surt millor, que si no...

No hi ha dubte que l'any 1992 serà històric. I no perquè entrem definitivament en es Mercat Comú, ni perquè faci 500 anys que descobrirem Amèrica, ni per ses Olimpíades, ni per s'Exposició Internacional de Sevilla, ni p'es cinc segles de s'unitat de sa pàtria... Lo realment important és que farà 100 anys que es llorencins decidirem tirar p'es nostro compte i separar-mos de Manacor. Sa comissió de festes ja pot començar a elaborar es programa, que supòs que tirarem s'Ajuntament per sa finestra! En sentit figurat, naturalment.

Com que de Cala Morlanda a sa Costa d'es Pins encara queda un trosset sense ciment i això no se pot consentir de cap manera, en Sebastià Tecó i COTE S.A. han proposat a s'Ajuntament que els deixi urbanitzar devers 14 quarterades de no-res a canvi de ginyar l'amo de Sa Coma de que cedeixi la resta de Sa Punta an es poble llorencí. És a dir, a canvi d'ells fer un negoci de lo més rodó -com és urbanitzar lo milloret de Sa Coma- s'Ajuntament s'haurà de fer càrrec d'es manteniment de Sa Punta, quan avui per avui és tasca que correspon única-ment a sa Comunitat Autònoma. An aquesta figura econòmica n'hi ha que li diven "es negoci de na peix frit", i no crec que vagin massa errats!

I s'han acabat ses rialles. A s'hora de dur aquesta revista a s'impresma -30-1-88- a Sant Llorenç hi havia 28 casos comprovats d'hepatitis, i de cada dia se n'hi van afegint més. Es regidor de Sanitat -en espera de s'informe d'es tècnics- creu que possiblement s'epidèmia hagi partit de s'aigo: o es pous no estaven prou controlats p'es propietaris o es professionals de sa medicina, o hi ha hagut filtracions de ses aigos brutes. Tant si és una cosa com s'altra passa d'hora de posar-hi remei: si hi ha responsables que se demanin responsabilitats i que se doni sa màxima pressa a ses canalitzacions, que si avui ha estat icterícia demà pot esser còlera o tifus i llavonses vendran ses llàgrimes, quan ja no hi hagi remei.

... i cartes que no lliguen. Talment com succeeix en el tuti o en el truc, a la vida quotidiana també hi ha cartes que no lliguen de cap manera, per moltes voltes que les donem. Cada cosa en el seu lloc i un lloc per a cada cosa, diu l'acudit i la raó li vessa pardamunt el cap. I quan no feim cas de la sentència -massa sovint, per lo vist- l'èstètica en sol sortir perjudicada.

A les fotografies, totes elles de racons de foravila que envolten Sant Llorenç -i se'n podrien fer moltíssimes més, podeu estar segurs-, hi veim una partida d'aquestes coses que no lliguen, que desentonen, que no es troben en el seu lloc i, per tant, que fan mal a la vista.

Perquè ja em direu què hi pinta un cotxe rovellat davall un garrover, un ametler o damunt un turó! O d'on treu cap que per tancar una paret de pedra seca s'utilitzi la porta d'un "sis-cents"! O que s'bandoni un matalàs mig cremat a la vorera d'una camada! O que s'acabi una paret de pedra amb tres o quatre rentadores velles i dues cuines!.

En el descàrrec dels responsables, emperò, val a dir que quan els hi dugueren encara no estava muntat el servei de recollida de ferro vell i que a vegades es feia difícil desfer-se d'aquestes deixalles tecnològiques de la vida moderna. Encara ara, quan es tracta d'objectes tan voluminosos com un cotxe, molta gent no sap com ho ha de fer per llevar-se'l de damunt. Potser l'Ajuntament, mitjançant la comissió d'Agricultura, hi podria dir una paraula...

El que seria desitjable de totes totes és que amb l'esforç d'uns i altres -particulars i institucions- protegíssim el camp llorençí i no el féssim servir de femer, que entre trastos espanytats, propagandes, torres metàl·liques d'electricitat i quarterades sense conrar, a l'instant

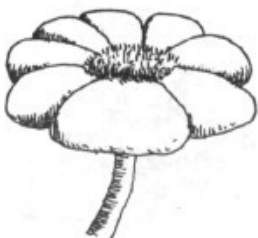
anar a fer una volta per foravila, en lloc d'espaiar la vista i l'esperit únicament servirà per confirmar que si el camp encara no és mort ben aviat ho serà.

Em podrieu argumentar, i amb tota la raó del món, que tot això no són més que elucubracions d'un desenfeinat que no més s'atraca per foravila quan no té res que fer, i que si fos l'amo d'una guarda d'ovelles posaria el que fos perquè no sortís del bocí. I és ver, però acabar tres metres de paret o posar dos troncs d'ullastre units amb quatre tatxes per fer unes barreres tampoc no és cosa de l'altre món i sé cert que qualsevol ho sap fer.

Encara que, mirat des d'un altre punt de vista, per ventura si algun artista de renom s'avingués a posar-hi una firma la cosa prendria d'una altra manera... Ja se sap que avui en dia, amb un marquetin adequat i quatre anuncis pels diaris la cosa més inverosímil pren una volada que ningú no s'ho hagués pensat... A lo millor pintats de colorins i amb una perspectiva adequada fins i tot en podríem fer negoci!

Sigui així com sigui tal com estan no pareix que acabi d'esser lo seu i seria convenient fer alguna cosa en un sentit o l'altre per solucionar l'endemesa, que els vuits i els nous en el truc només serveixen per a comptar els punts i seria llastimós que el nivell de la nostra estimació per la terra llorencina es comptàs amb la quantitat de ferramalla amb què l'adornam.

Josep Cortès

Jaume Galmés

Dia de sant Sebastià. A la capital mallorquina lluu un sol esplendorós, plàcid, quasi sense núvols i, els pocs que hi ha, no semblen dur cap presagi de mal temps. Segons l'indicador de l'hora i la temperatura que tenc més a l'abast, estam a 20 graus. M'estic assegut en un banc de la Plaça d'Espanya.

El Rei en Jaume, com sempre, encolomat fins a la corona. El petit quiosc de veges i "palomitas". Algun matrimoni alemany. I vells, la Plaça d'Espanya, com quasi totes les places i parcs de pertot, és plena de vells, de gent que espera. Jo també esper, no se què. Mentre ho pens, llegesc, tranquil. Per què no ho hauria d'estar? És cert que amb tot l'enrenou d'una ciutat és difícil concentrar-se. I què si no hi ha silenci? El Rei en Jaume, com el rei del meu llibre, en Lear, no crec que ho notin massa. Avui el meu ànim no està freturós, no té pressa de res, no passa pena de res. Assaboresc la lectura, em recrei en ella, la retenc al paladar abans d'empassar-me-la, talment si m'haguessin donat a tastar un bon vi... I Shakespeare ho és, un bon vi.

Adesiara m'atur per mirar el cel, la gent, o bé qual-sevol cosa.

"Treis-li un ull". Pobre Gloucester, fermat, no ho pot impedir. El pitjor, emperò, és que els seus enemics prest li treuran l'altre.

Torn aixecar el cap. Suara passa apressat un capellà pobre i vell. Només el veig d'esquena, només tenc temps de fixar-me en les seves negres sabates, també vellees i trepitjades pel pas del temps, com l'home que les calça, com la seva sotana i la seva boina, com els seus llargs i desordenats cabells, pintats de blanc pel que, al mateix temps, li trepitjava el cos i les sabates. Ja l'he perdut de vista.

El temps. "Es temps no passa", diu la meva padrina, "som noltros que passam". Així que val més preocupar-se del temps cíclic, és a dir, del temps que cada any, uns més i altres no tan puntual, retrobam en l'aire, els arbres i les muntanyes; de l'altre, del que no torna, ja es preocuparà ell de nosaltres. Si em permeteu, deixaré de banda la primavera, estació, aquesta, sobre la qual em sembla que tot ja s'ha escrit (de les altres imagin que també, però vaja).

És curiós: sempre havia odiat l'estiu. Encara més: odiant-lo a ell, em creia odiar també el seu gran protagonista, el sol, el déu més gran de tots quants hi ha en aquest món (fins i tot crec que, paradoxalment, els cecs també s'avindrien amb això que acab de dir). El sol d'avui, com veureu, m'allibera en part d'aquest odi, almenys del que sentia envers ell. Sempre em dic que no cal esperar res de ningú; llavors si un dia en donen qualque cosa, l'alegria que tendràs serà molt més gran que no si esperassis constantment dels altres. Acàs no agrairíem més un tassó d'aigua al desert que un botella de xampany que ens duen mentre, còmodes i calentets miram el programa de Cap d'Any per la televisió? Tres terços del mateix passa amb el temps (d'ara endavant només parlaré del que torna).

Quina gràcia té que faci calor a l'estiu? Quina que faci fred a l'hivern? Qui no agraeix una pluja d'agost? I, i... i ara vé on jo volia anar. Quin plaer, dels no anomenats passionals o efímers, és comparable amb un sol que, tímid però amb totes les seves forces, irromp en un cel hivernenc? Què més es pot desitjar que un hivern oúdic que no et besa els ossos? I el dia del sant màrtir d'enguany, els ciutadans no posseïts per l'afany consumista, certament no podien demanar res més, especialment els vells, que podien disfrutar d'un clima dòcil a frec de pell sense que els atacàs la dolència de torn.

A la tardor només esmentaré, ja que crec que parlar d'una tardor mediterrània és com parlar d'un moix i una rata que viuen junts. Estim, això sí, l'ideal d'una tardor universal que s'endevena tènueament en el groc de les fulles orfes que, de tant amuntegar-se, uns encarregats les grenen com si fossin papers bruts.

La meva ment seguia embadalida amb el bell pensament hivernal que he intentat transmetre-us en el fragment anterior, quan el llibre em tornà a fugir de les mans en sentir parlar els dos homes que estaven asseguts ben darrera meu. Tots dos, vaig veure de reüll, duïen uns vaqueros una mica tacats de fang a l'altura del turmell.

-¿Qué pasa? ¿No es bonito ser pobre? Si el dinero es la perdición del hombre. ¿Acaso no es bonito poder ver el cielo todos los días?

-¡Qué dices! Con dinero puedes comprar coches, pises, viajar...

-¡Venga hombre! ¿Para qué quiero yo el dinero si ya tengo salud y suerte?

Seguiren així, cada un convençut amb el que deia... La veritat, crec jo, és que no volien convèncer l'altre de res; sinó comunicar-se (quasi res!) i aquells dos homes i tant que es comunicaven: es comunicaven amb el cor.

-Sí, tu hablas así, pero si tu supieras mi historia...

-Pero qué historia, hombre. No eres ciego, ni manco, mira lo bien que estás comparado con muchos.

Res més vulgar que treure una conclusió de la conversa transcrita literalment (per això no l'he traduïda), que dir quin tenia raó, o que insistir en ella. Allò que sí conclouré serà aquest escrit, fet a rel d'haver vist una altra vegada com la vida, malgrat tot, encara batega, d'haver vist com la vida és viva. No cal dir que en William s'havia adormit, s'havia adormit quan es disposava a narrar com treien l'altre ull al pobre Gloucester. Potser, com diuen alguns, no sigui tan desmesurat l'optimisme de Salvat, aquell que diu que

"Resno és mesquí perquè la cançó canta en cada bri de cosa".

JOIERIA FEMENIAS

LLISTES DE NOCES
OBJECTES DE REGAL

Carrer del Rector Pasqual, 8 * T. 569072

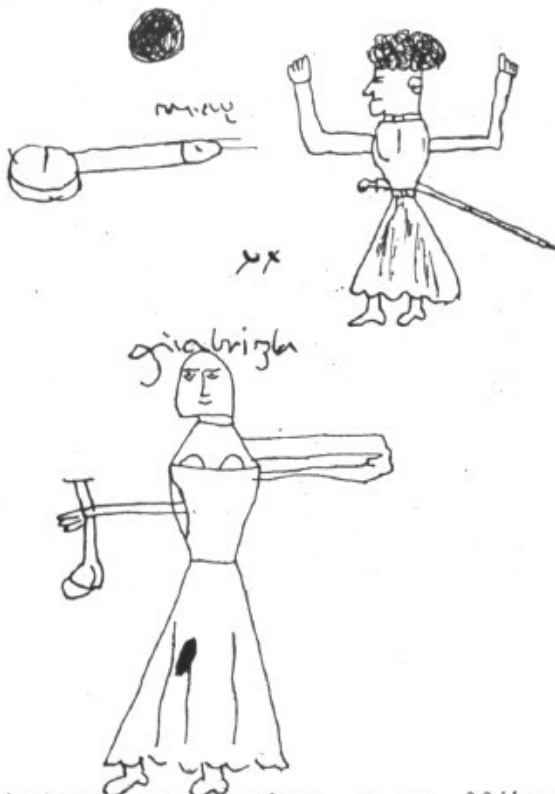
NOTICIARI SEXUAL (I)

Ramon Rosselló

Aquests anys passats vaig publicar alguns articles i fullets dedicats a mostrar alguns aspectes de la sexualitat dels nostres avantpassats, com és ara: "L'homosexualitat a Mallorca a l'edat mitjana" i "El sexe i la Inquisició de Mallorca". El present noticiari o cronicó és un complement dels meus anteriors treballs.

1247, juny.- El rei En Jaume ordena que per reverència dels frares predicadors de la Ciutat de Mallorca, les males dones o putes cantoneres no puguin estar per les parets i cantonades del convent i voltant, és a dir, des de davall la murada de l'Almudaina i la Riera fins la murada de l'Almudaina i l'església de Santa Eulàlia. (AHN Clero, carp. 80 nº 18; carp. 81 nº 6)

1312.- Segons l'historiador Bover aquest any Berenguer Mosquerolés "Embarazó una monja de Santa Margarita y se ausentó y por compostura pagó al Real Fisco 50 libras". "En 1381, día 12 de agosto, quemaron a David Saydo, judío, por haber conocido carnalmente a una monja de Santa Clara, la cual padeció suplicio capital el mismo día". (J.M. Bover "Misceláneas" II pàg. 44)

Dibuixos que apareixen a un llibre del segle XV, coberta darrera interior, conservat a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Patrimonial, Vària 30 b)

1357, 4 gener.- Des del Bisbat es mana a Arnau Obrador, rector de Bellver (Sant Llorenç) no tengui a casa seva, situada vora l'església, la dona Saura, muller de cert home que habita a Campanet. (ADM Litterarum f. 49v)

1390.- Es publiquen uns capítols. El primer fa referència als malefícis, furts i altres crims perpetrats per homes bordellers i vagabunds; és estatuit elegir cada any quatre prohoms en les parròquies de Ciutat i quatre en cada una de les parròquies de la part forana perquè investiguin la condició, vida i costums i estament de les persones i de què viven. El segon capítol diu que tot aquell que tindrà dona o amiga en el bordell hagi de portar en el capiró una cogulleta de drap groc de 3 pams de llarg i 4 dits d'ample, i el capiró hagi de ser d'altre color; els quals no podran portar armes. (ARM AH 419 f. 69-99v)

1397, 8 gener.- La Procuració Reial rep 10 lliures de composició de Bartomeu Torrabadal, mercader, acusat que juntament amb d'altres "havia negat o fet negar Johan Torrebatal, frare seu, per tal com era delat de crim de sodomita". (ARM RP 3.819 f. 153)

1401.- La dona Caterina, vulgarment anomenada la Gallega, oriünda de Sant Yago de Galícia, dona pecadora, disposa el seu testament. (ARM prot. Pere Ribalta R-25 f. 76)

1402, 14 novembre.- La Procuració Reial rep 5 lliures del batle de Ciutat, per la meitat de 10 lliures que va admetre a composició Jucef Abrafim, jueu, "delat que era entrat en casa de una tartra cativa per jaura ab ella si li'y volgués donar".

Més, 11 lliures i 5 sous de Pere, batiat, captiu de Bartomeu Coll del Pla de Ciutat (Sant Jordi) "delat que volia forçar una dona de la Pobla de Hualfàs".

1403, 28 abril.- El governador va admetre a composició de 500 florins Antoni Umbert "delat que forçadament volia carnalment conèixer una sua comara vídua, muller d'en Matheu Comes, notari de Mallorques". (ARM RP 3.824 f. 138)

1412.- El saig de Lluçmajor va desflorar sa fillastra d'onze anys d'edat. (ARM RP 3.508 f. 76)

1420, 25 gener.- La Procuració Reial rep 37 lliures i 10 sous d'Antoni Cardell de Lluçmajor, "delat que carnalment havia conaguda la dona Caterina, muller d'en Bernat Mut oncle seu quondam, après que'l dit oncle seu fou mort". (ARM RP 3831 f.166)

UN RELLOTGE DE SOL CASOLÀ: FES-TE'N UN!

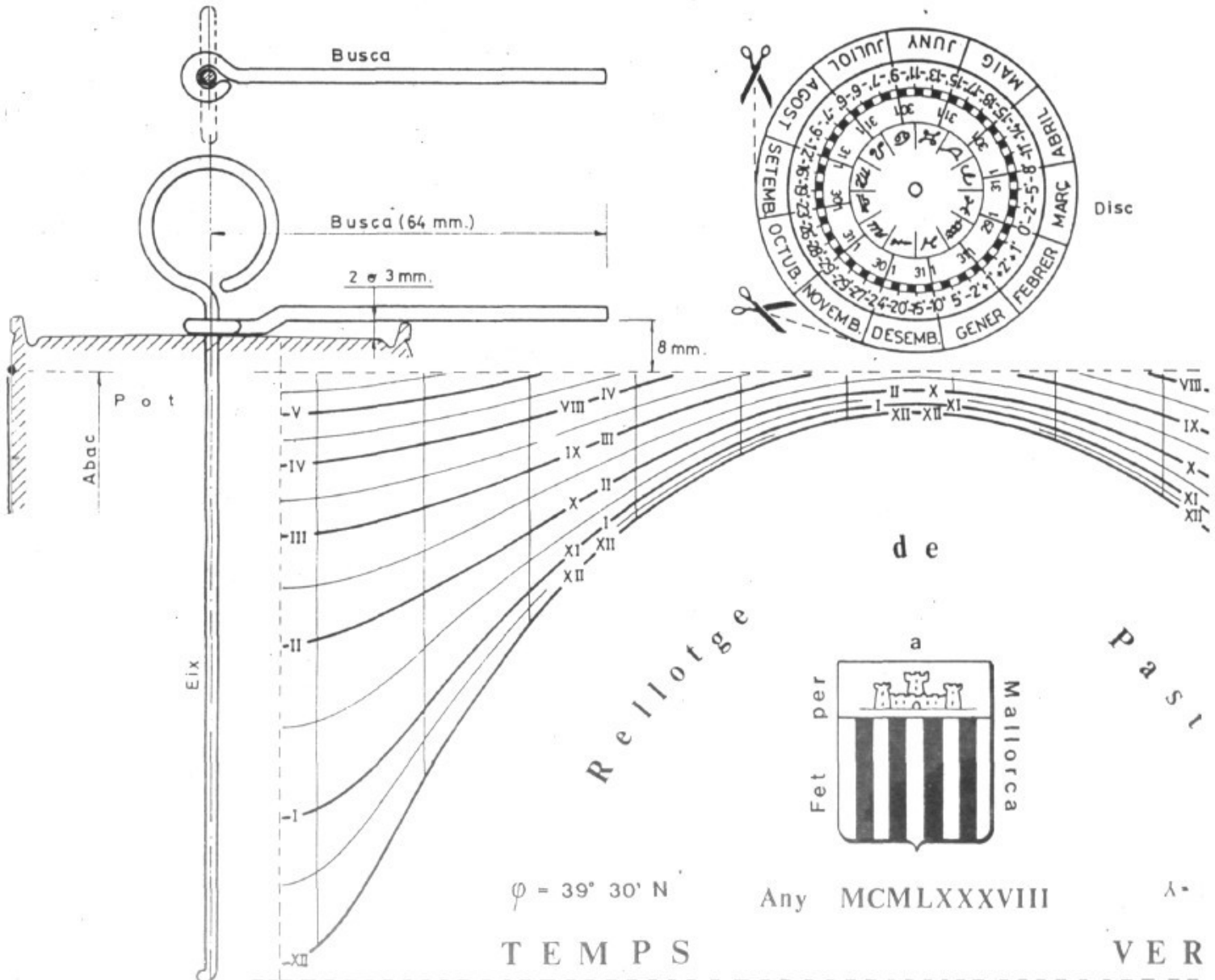
Dins els rellotges de sol n'hi ha uns que no són gaire coneguts i que se'n diuen "de pastor". Aquest nom, segons he sentit a dir, ve de que, un temps, s'usaven entre els pastors del Pirineu en formes molt rudimentàries.

Doncs bé, d'una manera molt senzilla s'exposa com poder construir-ne un amb l'ajut dels dibuixos adjunts.

Es comença per cercar un pot buit d'una beguda refrescant (per exemple "coca-cola" o cervesa), que té forma cilíndrica amb una base plana i una altra lleugerament còncaua i enfonyada. Per la base plana hi sol haver una retxillera que deixa la llengüeta de qual s'obri. Per la base còncaua, i just enmig, es fa un foradís per a passar-hi un fil de ferro de dos o tres mil·límetres de gruixa fins a la retxi-

llera de l'altra base, de tal manera que aquest fil vagi per l'eix del cilindre, havent-lo abans passat pel centre del disc retallat del dibuix adjunt; fet això es dobleguen els dos extrems immobilitzant el fil, deixant l'extrem de la base plana amb forma d'anella damunt el disc, el qual s'aferria a la base, reforçat, millor, amb una cartolina interposada per mor de la retxillera.

Tot seguit es retalla l'àbac de les hores del dibuix i s'aferria al cilindre del pot, amb la base plana a la part de damunt, i amb el caire de l'anomenat àbac a 8 mm. del caire del pot (per tal de que s'aferri lliurant la mica de bombat del pot). Per aferrar l'àbac és precís fer coincidir les dates del disc, tal com la figura indica, de manera que el "desembre" del

disc coincideixi amb la part on les corbes s'estrenyen més.

S'acaba la construcció posant la busca del rellotge, també amb un fil de ferro enganxat a l'eix, davall l'anella i amb la forma i dimensions que s'aprecien en el dibuix.

I ja estam en condicions de poder fer la lectura. Per això cal suspendre el pot per l'anella, millor fent-li un cordonet, i posant la busca damunt la data del disc (on es poden veure els mesos ordinaris i paquets de dies de cinc en cinc, i també els mesos zodiacals amb el signe corresponent) i, tot seguit, fer girar el rellotge fins que l'ombra de la busca sigui vertical; la punta de l'ombra de la busca donarà l'hora llegida a les corbes de l'àbac.

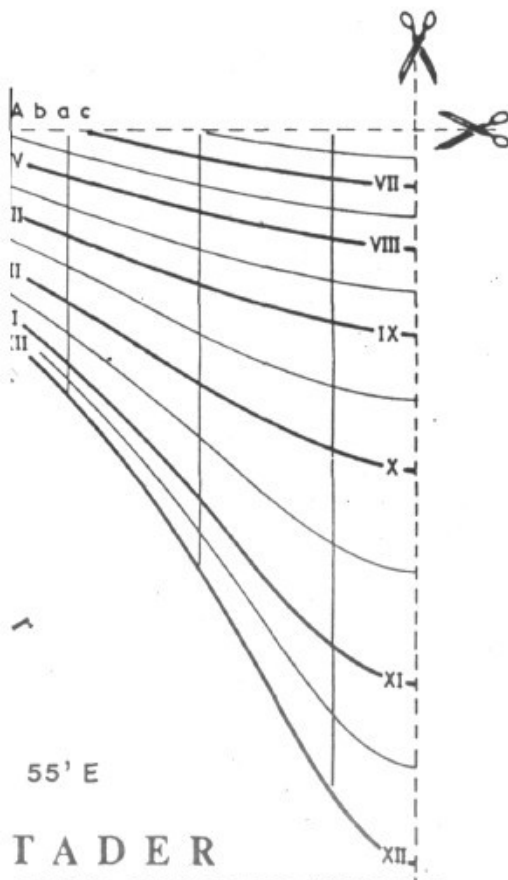
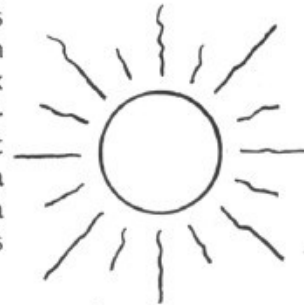
I tot d'una és precís fer una aclaració: es llegeix així l'hora de "temps vertader", que quasi mai és el mateix del "temps mitjà" dels nostres rellotges de polsera; no es tracta d'un defecte d'aquest rellotge, el mateix succeeix a qualsevol rellotge de sol; però no és un inconvenient per a conèixer l'hora d'aquest temps que ens interessa: si corregim l'hora llegida amb els minuts que, per cada data marca el disc, tindrèm el mateix temps dels rellotges de polsera.

I just manca dir que si el pot s'omple d'arena o gra el pes augmenta i s'aconsegueix una millor compensació del petit desequilibri provocat per la busca a la verticalitat de l'eix.

Sant Joan
novembre de 1987
Rafel Soler Gayà

Aspecte del rellotge un cop acabat.

ELS RELLOTGES DE SOL

La gent sempre ha necessitat sobre l'hora, i els rellotges de sol són els aparells més antics de mesurar el temps. Es basen en la posició del sol en el cel per a registrar el transcurs de les hores.

El més antic és el "gnòmon", que no és altra cosa que un pal clavat verticalment en terra. A l'època de Thutmosis III, el segle XV a.C. es va construir a Egipte el més antic que es coneix i es basa en tres trossos de fusta clavats adequadament. Posteriorment es feren famosos el del romà Berosus, semiesfèric i que es va construir als voltants del 290 a.C., el de Kew Gardens, a Londres, que és horitzontal i molt semblant al que hi ha en el Parc de la Mar, el de Canterbury, de butxaca i construït amb or i argent, el del Queen's College, de Cambridge, de començaments del segle XVIII i que també és un rellotge de lluna, i el de Hans Tocher, que porta una petita brui-xola per ajudar a orientar-lo convenientment.

En el quadre "Els ambaixadors", pintat per Hans Holbein el Jove l'any 1533, es destrien dos rellotges de sol portàtils, un de polièdric i un altre "de pastor", molt semblant al que us convidam a construir en aquestes mateixes pàgines.

Agafant com a base els dos estels de darrera del "Carro" o "Ossa Major" també es poden construir "rellotges nocturns", com el que va fer Amerigo Leonae l'any 1589 amb superposicions de discs de llautó.

Com que l'acudit assegura que a cada any nou li correspon una vida nova i en vista de que a la part del món que ens ha tocat viure el solen començar pel gener, encara que per altres bandes més poc cristianes no tothom hi estigui d'acord i campí pel seu propi vent -i així els va i ja se n'avendran!-, m'havia fet el propòsit de donar un caire diferent i sensiblement més seriós a la crònica del ple, per allò de que els canvis sempre entretenen i per mirar de convèncer els meus lectors de l'extraordinari domini de la ploma que posseisc, gràcies a Déu, maldament m'estigui lleig el dir-ho. Però després d'haver assistit a la primera sessió del 88, que s'estrevengué el dia 12 de gener, sant Nazari, patró del que xerren de cap de nas, per més senyes i amb perdó, vaig pensar, prudentment, que convenia més deixar-se anar d'històries i virgueries i continuar amb el caire encollonador habitual, que sinó m'exposava a qualche patinada literàrio-política de la qual amb prou feines conseguiria refer-me'n, tan i tan sull el vaig trobar. Si no hi afic una mica de literatura casolana que toqui la vena de l'humor -em vaig dir- això serà més mal de pair que una olla de mongetes darrera un almud de caragols!

I mirau si és ver el que us dic que abans de començar la sessió en Miquel Falera, portaveu d'AP, del PDP i d'UM -que encara que hi hagi tants de partits només són quatre regidors, i basten bé, per part meva- ja va advertir que feien comptes abstendre's a totes les votacions del dia, per fer pública la seva queixa davant la manera com actuava i actua l'equip de govern. Va argumentar la seva protesta dient que a les negociacions i posteriors acords referents a la il.luminació del camp de futbol, l'adquisició dels vehicles de la policia municipal i la compra de Ca Ses Monges no hi havien estat presents els grups que ell representava, cosa que de cap manera considerava correcta.

- I jo em pensava que les decisions les tocava prendre l'equip de govern...

- I jo també! Però la qüestió és que ho varen fer tenir de ver i passaren completament del ball i dels sonadors, de manera que totes les votacions acabaren amb sis vots a favor -n'Antoni Cuc no hi era- i quatre abstencions, sense cap casta de discussió ni emperò. Fins que arribaren als precs i preguntes no tornarin dir ase ni bèstia.

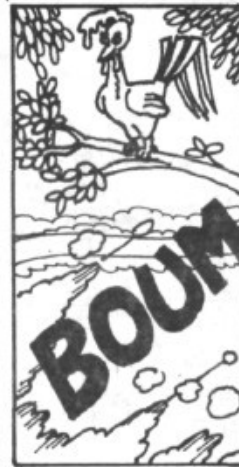
Mentrestant el ple anava fent la seva via, com el sol, que no s'empatxa de canvis d'hora ni d'altres coverbos i els punts de l'orde

del dia s'aprovaven com qui va fent corda. A un d'ells es va donar forma oficial a una notícia que tothom ja sabia: la compra de Ca Ses Monges. En pagarem 30 milions de pessetes, distribuïts de la manera que segueix: 11 milions en el moment de signar l'escriptura, 7 milions set-centes mil d'aquí a un any, 6 milions tres-centes mil d'aquí a dos i la resta -5 milions- d'aquí a tres, o sigui, pel febrer de 1991. Les despeses de compra-venda també aniran a càrrec de l'Ajuntament.

També hi havia dos apartats que feien referència a dues urbanitzacions de la zona costanera. En el primer acordaren donar la llum verda als 800 apartaments que volen fer entre la depuradora i el safari i que en Busco va autoritzar el darrer dia que feia de batle, sempre i quan construeixin un poliesportiu per a l'escola de Sa Coma, i unes dependències per a la policia municipal. En el segon es va aprovar inicialment el polígon 48, que és el que arriba fins al camp de futbol del Badia, a Cala Millor.

I podeu creure i pensar que en dos bulls ja varen esser als precs i preguntes, el punt més esperat per n'Antoni Cuc quan estava a l'oposició i que li va reportar una bona partida d'aplaudiments per part del públic assistent. Fins i tot a vegades l'acusaren d'utilitzar-lo per fer "política", donant, naturalment, a l'expressió, el caire més pejoratiu que sabien. Com han canviat les coses! Avui els precs i preguntes només serveixen per aclarir quatre dades que la majoria del poble ja coneix: que si no s'ha inclòs un tema perquè no estava en el pressupost, que si s'estan redactant les Normes, que si s'està estudiant el manteniment de les zones verdes, que com marxa lo de l'abocador dels fems, que si han fet passes per canalitzar les aigües... en una paraula... en fi... i ja està dit tot! En Falera va intentar punyir un poc sobre fins on poden arribar els pagaments sense consignació pressupostària i li respòngueren que fa un parell d'anys els havien vist arribar fins als 40 milions de pessetes... I és que saps que fa de mal xerrar amb un historial d'aquests!

La qüestió és que en mitja hora llarga hagueren ehllstit un ple que la legislatura passada hagués durat un parell d'hores, la qual cosa sempre és d'agrair, sobretot ara que fan un cicle d'en Marlon Brando que, és ben segur, té més seguidors que el ple ordinari de l'Ajuntament llorencí.

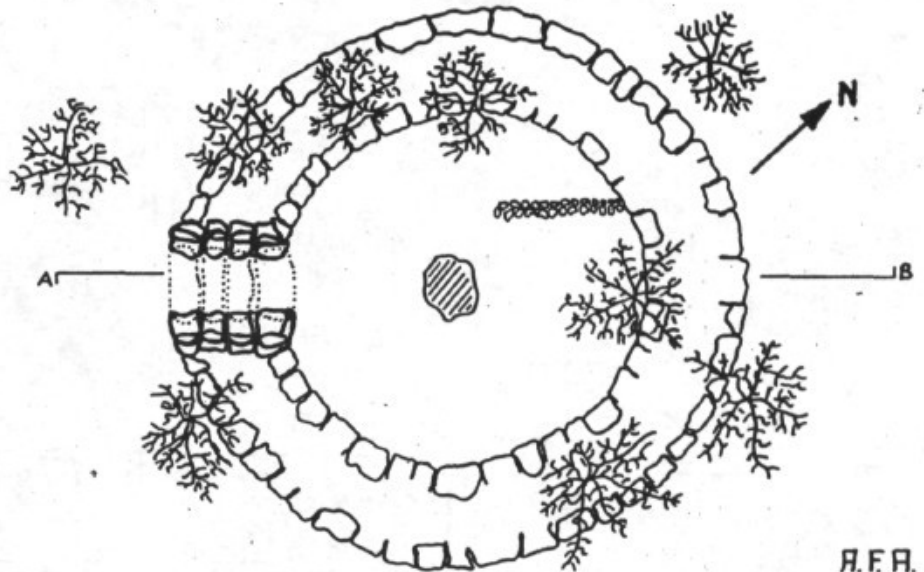
TALAIOTS

L'estudi del present mes l'hem fet damunt el talaiot que nosaltres anomenam "del Camp Gran". Però abans de conversar d'ell farem una introducció a la problemàtica dels talaiots.

Per excel·lència creim que és la peça reina de la nostra prehistòria, ja que d'ells es desenvolupa tota una forma de vida i la ben anomenada Cultura Talaiòtica.

Els primers manifestos escrits que ens parlen de talaiots els trobam a les cròniques romanes de ANNEO FLORO quan descriu la conquesta de Mallorca per QUINTO CECILIO METELO (El Baleàric). En el passatge que descriu el primer combat, diu que els baleàrics, quan veren el desastre i la mortandad que els produïen les fletxes i els espolons de les naus romanes varen fugir i es refugiaren dintre els "tumuli" (Tumuli significa elevació del terreny, però també caramull de pedres o terres, fins i tot de caràcter funerari). Està clar que en els ulls del romà els talaiots no fossin més que això, caramulls de pedres, i per una part és molt lògic que els baleàrics es fessin forts dintre els talaiots, ja que allà hi havia les seves coses i la família.

Damunt els talaiots primer es va dir que foren tombes o llocs funeraris, però avui en dia s'ha pogut comprovar, gràcies a les excavacions, que no ho varen esser, ja que els aixovars que mostren sempre

són de caràcter i ús domèstic i que els ossos trobats dintre corresponen a animals de consum alimentari, com serien cabres, conills, etc. i les cendres corresponen als restes dels esmentats animals o part dels sòtils cremats per incendis provocats. Aleshores aquesta possibilitat de lloc d'enterrament queda fora de tota lògica, si bé Guillem Rosselló ens diu que hi cap la possibilitat de que algun talaiot de portal baix i passadís llarg hagi pogut servir de lloc d'enterrament, mentres que els de portal alt i passadís curt han estat només vivendes. El talaiot també pot haver tengut varies funcions segons les distintes èpoques en què l'home hi hagi passat. Cal recordar que talaiot ve de "talaia" i que molts de poblats que hi ha a Mallorca formen part de la seva defensa i fortificació, essent peça clau a les seves

Referent a l'arquitectura per lo general tots es manifesten de la mateixa forma i tècnica: els murs consten de tres elements: parament exterior, contrafort interior i replè; per l'exterior s'empren blocs col.locats en sec formant una lleugera inclinació que els dóna l'aspecte de tronc de con en els talaiots circulars i de piràmide truncada en els quadrats. Els aparells de construcció canvien bé siguin en el pla o a la muntanya.

Tant en els quadrats com en els circulars hi ha molt

Portal d'accés al talaiot del Camp Gran

Detall de la columna central i del passadís del talaiot.

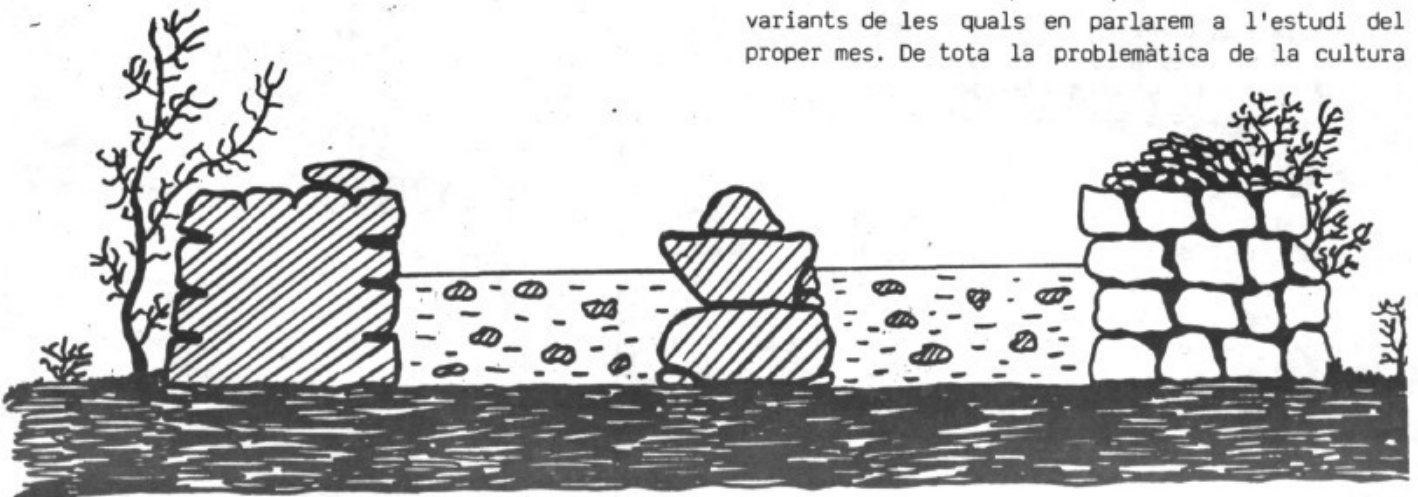
poques diferències externes referents a l'aparell; les fileres en el pla són de pedres calisses i arenoses molt fàcils de treballar, i a la muntanya els aparells exteriors són més rudes i irregulars.

Tots els talaiots tenen una reduïda cambra a la qual s'hi arriba per un petit passadís a través del mur. Generalment l'accés és recte i està format per blocs col.localos en filarades a manera de brancals que sostenen unes llindes de proporcions pocs comuns a l'exterior del talaiot i més reduïdes a l'in-

terior. Naturalment hi ha excepcions que ja citarem i descriurem a propers estudis.

La cambra és l'element més interessant del talaiot. En els circulars adopta la mateixa forma i és sempre molt petita si es compara amb les proporcions de la massa del monument. Les mides solen ésser de 4 a 8 metres. Els qui tenen columna central la cambra es redueix a un estret passadís d'una amplària reduïda entorn d'ella. El sòtil pareix que està format per aproximació de filarades fins a tancar formant una bòveda o cúpula, però ja que l'estat de conservació de tots els talaiots és molt dolent no ens permet sobre si realment es va seguir aquest sistema. Ara bé, hi ha altres cassos, com el de Capocorp adossat a la murada que té la planta inferior coberta per troncs d'ullastres que suporten el pès del sòtil. Un cas semblant el podem trobar avui en dia a les barraques de roter. Un altre cas és el del talaiot de S'Hospitalet, que té un recinte quadrat amb una cambra de forma oval de 4 metres de diàmetre al voltant d'una columna de tipus mediterrani, és a dir, de base menor que el capitell; el coronament de la columna el forma una peça grossa on s'hi recolzen quatre lloses radials, les quals a la vegada descansen damunt el mur exterior. L'altre i últim sistema seria de falsa bòveda, el qual de moment no s'ha pogut estudiar a cap talaiot. Cal dir que Amorós, quan va excavar el de la Marina de sa Punta (Son Carrió) va trobar en el seu interior una serie de peces trapezoidals de bases corbes que possiblement formaren part de la cúpula del monument. La distinta curvatura en bisell de la part grossa de les peces fa pensar que superposades de major a menor diàmetre, a partir del nivell superior del mur del talaiot donarien en aquest cas acabament en forma de cúpula. Avui és un exemple clar d'aquest sistema les barraques de forma circular i escalonades de Menorca que tenen la coberta en falsa cúpula.

Dels talaiots de planta quadrada hi ha diverses variants de les quals en parlarem a l'estudi del proper mes. De tota la problemàtica de la cultura

talaiòtica també en seguirem parlant a propers estudis.

ES CAMP GRAN

TALAIOT

M.G.I.M. 29-A-12

I.M.P.P. inèdit

INV 04

INT 01

Situació: El present monument es troba a 1 qm. aproximadament, cap al ponent, de Llucamar, i a la mateixa distància i situació aproximada del Castellot de Sa Blanquera, just vora un torrent.

Accés: Sortint de Sant Llorenç pel camí de Calicant i a 2 qm. aproximadament, a mà esquerra, hi ha una caseta just vora la carretera d'on parteix una camada que ens duu a un hortet. Allà mateix, travessant una zona conrada hi trobarem el present monument, mig amagat sota unes mates.

Descripció: Talaiot de planta circular amb cambra igualment circular i amb el passadís en bos estat. Les mides del passadís són: 1'1 m. d'alt per 1 m. d'ample, amb una llargària de 3'2 m. Està tapat per quatre blocs, dos dels quals formen el llindar exterior i interior respectivament, que a la vegada són més grossos que els mitjans.

Damunt aquestes lloses que serveixen de coberta al passadís hi ha moltes pedres que segurament formaven part del replè del talaiot.

L'aparell del parament tant interior com exterior està format per grans blocs irregulars col·locats en posició horitzontal i amb tendència a la disposició en filera. Els blocs més regulars, la major part treballats, foren utilitzats per a la construcció del passadís que dona accés a la cambra. Els murs tenen una amplària aproximada de 2'7 m a 3'3 m i el diàmetre del talaiot és d'uns 11 m aproximadament. El parament extern té una altària de 1'8 m i l'intern de 1'6 m, més o manco, ja que l'interior està ple de terra i escombraries i només ha estat possible canar la zona del portal.

La cambra de forma circular té un diàmetre aproximat de 6'5 m i conserva part de la columna central, reduïda a només dos tancers. Tomat al devora hi trobarem part d'un bloc que possiblement formàs part de la columna.

A una època indeterminada però sense cap dubte no contemporània al talaiot, es va construir un mur per acondicionar la cambra i utilitzar-la tal vegada per guardar bestia.

Malgrat la seva destrucció, el que resta es troba en bos estat de conservació.

Troballes: Va comparèixer ceràmica indígena tala-

iòtica molt trossejada, amb algun fragment d'olles molt grosses, pròpies de lloc d'habitat testimoni de totes les fases del període talaiòtic. També es trobà un bon grapat d'ossos d'animals, alguns d'ells cremats, una mola petita i un fragment d'una altra més grossa, juntament amb una llumeta de pedra incompleta i, als seus voltants, un "baleo" o pedra de foner.

Bibliografia:

Lluc Anneo Floro Ball. Bal. I-43

Guerrero, Víctor M. Los núcleos arqueológicos de Calvià.

Rosselló Bordoy, G. La Cultura Talaiòtica en Mallorca.

Borras Rexach, C. Los honderos baleares. Història de Mallorca coordinada per Mascaró Passariu.

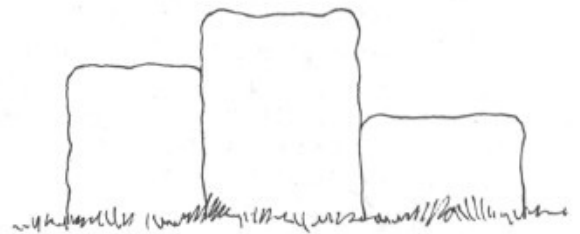
Amorós Luís, R. La Edad de Bronce en Mallorca

Mascaró Passariu, J. Corpus de Toponímia

El meu agraïment personal i també en nom del Patronat del Museu Arqueològic Municipal a totes aquelles persones que desinteressadament ajudaren en la neteja del talaiot. També al seu propietari que va permetre el treball i molt especialment a don Jordi Pont, que com a gran caminador incansable que és i home molt preocupat per l'arqueologia local va localitzar el monument del present estudi.

Cal dir que aquest talaiot no estava registrat. Aleshores creix molt la seva importància en esser un monument inèdit. Gràcies a tots.

Textes: **Alfred F. Arnau**
Fotografies: **Llorenç Febrer**

**AUTOESCOLA
CARDASSAR**

major, 22

El temps

Desembre

per XESC UMBERT

1° 17°		2° 17°		3° 13°		4° 19°		1° 15°	
3l. Gelada		Vent de Xaloc 40k		Pols del Sahara					
11° 17°		5°		6° 19°		7° 16°		38l.	
Vent de Ponent									
13° 18°		8°		7° 16°		9° 16°		Baixen es Torrons 467l. Vent Gregal 40k	
								0'4l.	
9° 22°		11°		12° 18°		13° 18°		8° 18°	
17l.		Vent de Ponent 30k						15l.	
13° 17°		14°		7° 19°		15°		9° 23°	
		Vent Ponent 30						16°	
10° 23°		17°		10° 22°		18°		10° 22°	
		Boira						19°	
10° 24°		20°		7° 22°		21°		7° 20°	
								22°	
10° 17°		23°		11° 17°		24°		7° 17°	
								25°	
10° 14°		26°		10° 18°		27°		5° 17°	
77l. Vent de Gregal 30k								28°	
5° 17°		29°		4° 15°		30°		4° 13°	
Boira				Boira				31°	
								4'4l.	

RESUM DEL 87

- Poc o molt ha plogut 94 dies
- Hem tengut unes 10 gelades de reglament
- He comptat devers 14 boires
- Va nevar dia 14 de gener i dia 20 de febrer, però poca cosa
- Tenc apuntades 21 tronades, però pot esser que de nit me n'hagi passada qualcuna, que es vespres jo sol dormir ben arreu
- De tramuntana va bufar 18 dies; de migjorn cap; de llevant 9; de ponent 26; de gregal 17; de mestral 10; de llebeig 12 i de xaloc 8. Es dia que va fer més vent va esser es 10 de gener, que es mestral arribà an es 85 qm/h
- Es dia més fred de s'any va esser dia 21 de febrer, amb -12. Es més calorós, sense dubte dia 15 d'agost, que arribarem an es 39 a s'ombra
- Durant el 87 hem recollit 611 litres per m2 a Sant Llorenç. A Sa Fontpella (140 m damunt es nivell de la mar), 687
- Poc o molt ha granissat de 4 a 6 vegades

Aquesta vegada xerrarem amb una dona empresària, que a la vegada és la primera dama de Sant Llorenç: Catalina Pascual Pascual, na Tomassa.

-Què vos ha aportat l'any 87?

-L'any 87 per noltros ha estat un any molt, molt però molt bo, així com l'any 85 va esser un desastre: se va cremar sa casa, mos va aplegar sa torrentada, vàrem tenir accidents de cotxos, operacions... bé tantes coses dolentes que ja no me'n record! Però després ses coses canviaren i, entre elles, l'any 87 ha estat d'es millors de tots ja que hem aconseguit lo que feia tantíssims d'anys que desitjàvem...

-Si te pareix bé començarem xerrant primer de ses "gaseoses", o sigui, d'es teu negoci. Llavonses ja xerrarem amb sa batlesa. Conta-mos un poc com va esser es començament de s'empresa.

-Bé, s'empresa de ses "3 Jotas" va començar a Inca. La varen posar en marxa tres socis, un que nomia Jaume, un Joan i un altre Nofre Jaume, i clar, tres jotes! amb una fórmula duita de Palma. Ho vàrem compondre tot però com que ells no ho podien tenir en nom seu la vàrem posar an es meu nom, encara que jo només fos una brodadora. Llavonses vàrem muntar una sucursal a Sant Llorenç -allà on ara és

Ca'n Neula- i jo en principi no hi tenia part, però, com que no anava gaire bé, vaig agafar ses riendes i la cosa va tornar funcionar. Quan vàrem pensar d'ampliar mos mudàrem aquí.

-I quins eren o són es productes que fabricau?

-Pinya, "gaseosa", taronjada, llimonada i sifón.

-Com a curiositat, ¿sa "gaseosa" només és de Mallorca?

-"Gaseosa" n'hi ha pertot, lo que passa és que tenen uns altres noms i uns altres gusts. N'hi ha de més dolces, amb més o manco gas, etc. i llavonses les diuen tònica, Casera, Seven-up... que són es grups més diferenciats, per dir-ho de qualque manera.

-Com feis sa distribució? Fins on arribau?

-Bé, noltros no mos volem moure més de 10 o 15 qm. d'aquí. Arribam fins a Capdepera, però si volguéssim podríem anar pertot.

-I prop de Sant Llorenç, no hi ha altra fàbrica per Artà o Son Servera?

-A Artà n'hi ha una i a Son Servera també n'hi havia, una altra, però va desaparèixer, igual que a Manacor. Sa majoria de ses fàbriques petites varen haver de tancar.

-I sa fórmula per fer es productes -no és que et volguem prendre es negoci-, però ¿és una cosa encara tan gelosa com abans?

-Abans ho teníem com a una cosa sagrada, però ara ja no té tanta importància. Ja no és lo que era.

-És sa mateixa pertot?

-En teoria sí, però llavonses cada fabricant li dóna es gust que vol. Com a anècdota te diré que vàrem comprar una fàbrica a Capdepera i es propietari mos va dir que haviem de fer sa seva pinya perquè era sa millor, i noltros a Capdepera repartíem sa seva i aquí sa nostra. Però llavors sa gent d'allà va començar a demanar sa nostra, lo que vol dir que sí és bona o dolenta depèn d'es fabricant.

-I a ca-vostra beveu aigua?

-No, aigua no. Noltros bevem vi i pinya, que mos agrada moltíssim a tots.

-I xerrant de s'escola ¿vénen al.lots a visitar sa fàbrica?

-Sí, i no mos molesten, perquè només és un dia i no destorben. Fins i tot n'han vengut de Palma que, com que eren a ses Sitges, han aprofitat per venir.

-Deixant anar un poc ses begudes, ara xerrarem de sa persona. I de cuinera, què tal?

-Jo crec que dec esser com moltes: faig es menjar per sa família, però com que es temps sempre m'és curt no pas gaire gust de fer-lo. Si tengués més temps crec que m'agradaria.

-I d'ençà que ets batlesa, tens més obligacions?

-No. Jo com a batlesa lo que se diven obligacions no en tenc cap, però això sí, si es meu homo va a un sopar jo l'acompany. Petites coses així sí que les faig.

-I com una opinió més ara que Ca Ses Monges és d'es poble ¿què creus que s'hi hauria de fer?

-Bé, jo ja vaig dir an es meu homo que allà hi caben moltes de coses i que ho han de compondre bé. Una de ses segures és passar-hi sa guarderia i lo que m'agradaria molt -i a lo millor se farà-seria un lloc per poder preparar ses comèdies que feim per ses festes. També hi podria anar sa banda de música i fins i tot fer-hi un lloc verd. A la llarga per ventura se podria convertir en residència o lo que sigui...

-Ja que has anomenat es teatre, sabem que a tu i an es teu homo vos agrada molt fer teatre. ¿Feis comptes continuar fent-ne?

-Sí, ja en tenim una altra de moguda: per ses festes de Sant Llorenç hem de fer en Joaquín.

-¿Per què no mos xerres un poc de tu i es teu homo? ¿Com és es nostro batle dins sa família?

-Jo tenc por d'alabar-lo massa perquè un de s'altre estam molt contents. Mai no hem tengut cap discussió ni res de res. A més, quan ell està amb sa família és feliç, se duu molt bé amb sos fills i els sap tractar com a pare i com a amic. Jo no he estat mai gelosa i quan era jove i ja festejava amb

ell solfem anar p'es carrer Major i cada al.lota que veia s'aturava a fer-li cas. N'hi havia qualcuna que em va dir que ella no ho consentiria, però jo estava ben contenta de que fos així. I encara ara hi estic!

-I a voltros que heu viscut tants d'anys amb una il.lusió i ara ja la teniu, ¿què vos cau millor viure d'il.lusions i conseguir-les?

-Noltros ara estam molt més contents i a més, amb s'unió que hem fet aquesta vegada tot marxa tant i tant bé que lo que més m'agrada és que tots mos avenguem a fer lo millor p'es poble.

-I d'això que en diven "amics de barret o amics de veres", ¿has conegut que ses teves amistats hagin augmentat p'es fet de ser batlesa?

-No, realment no, p'es fet de ser batlesa, no. Jo no he conegut ningú que ara me faci més cas.

-¿Vos demanau parer amb so teu homo d'es negoci i de s'Ajuntament?

-Jo sempre n'hi he demanat i ell també me'n demana, fins i tot quan vénen aquí a xerrar o discutir qualche tema m'agrada escoltar i llavonses opinar.

-Se diu que es polítics són molt bons actors i que interpreten es seu paper ¿Què hi dius tu?

-Jo d'ets altres no ho sé, però es meu homo és bo per fer d'actor damunt s'escenari, ara a sa política diria que és lo únic que li manca.

-Bé, s'ha de dir tot. Tenim un batle molt elegant. ¿Quin d'es dos compra sa roba?

'-Sempre la s'ha triada ell i li agrada dur americana i corbata. No va de jersés ni altres coses.

-Ho dèiem perquè sabem que en Suárez té un assessor que li aconsella lo que s'ha de posar, però ja veim que es teu homo no l'ha de menester. Bé, ja fora d'es tema de s'entrevista, voltros soleu col.laborar amb so coro i altres coses. ¿Què vos agrada-ria que se començàs en es poble?

-A mi lo que me faria més il.lusió seria tornar alçar ses festes, que pareix que van a "menos". Tornar-les fer sorgir, amb aquelles dones amb "peinetas" que sortien per sa Setmana Santa, que ses autoritats tornassin a ses processons i hi hauria més pompa. També m'agradaria que sa gent jove s'animàs, o sa major, que jo sempre estic disposta a col.laborar per tot això.

-I ara aprofitant que ha arribat es batle li demanarem qualche coseta. Sa teva dona mos ha xerrat molt bé de tu, i tu d'ella què mos dius?

-Jo sempre aconsell an ets homos que han d'escoltar ses dones, que moltes vegades cavilen més que noltros.

-I de sa família?

-Jo amb sa família som feliç. Es lo que més m'agrada perquè m'entenc molt amb sos fills.

Estam contents d'haver comprovat que tot va com una seda. Que segueixi així per molts d'anys!

Aina Simonet i Rafel Umbert

DIMONIADA

Com ja ve essent costum d'ençà que el manacorí Patronat de Sant Antoni ho va iniciar l'any 1984, el diumenge abans de Sant Antoni va tenir lloc la "Dimoniada 88", enguany organitzada per l'Ajuntament de Son Servera de la mà d'en Toni Cama.

En representació de Sant Llorenç, a més de les autoritats, hi assistiren la banda de música i una vintena grossa de dimonis, la majoria dels quals nascuts de les mans d'en Jaume Figuera, que sembla que s'ha proposat anar sempre davant en el rànquin insular de criatures infernals, que llevat d'en Pere Pujol no crec que li guany ningú

L'organització, que sembla que fou molt encertada, va convidar els intregants de les comparses a un dinar en un restaurant del Port de Manacor.

SA COMA

Fidels a l'esperit i la lletra del programa de normalització lingüística, l'Ajuntament llorençí ha decidit retolar els carrers de Sa Coma amb noms de plantes autòctones.

Una iniciativa que aplaudim i per la qual donam la nostra més cordial enhorabona a la Corporació llorençina.

ELS REIS

Guiats per un estel de bengales i una fumarassa de no dir, el dia 5 de gener arribaren els Reis d'Orient per dur juguets als al·lots i nines llorençins que havien fet bonda -gairebé tots, segons diven-.

El repartiment va tenir lloc a la plaça, ja que objeccions de darrera hora impediren que es fes casa per casa, i va sortir acceptablement bé.

XEREMIS

El dissabte de Sant Sebastià varen sortir al carrer per primera vegada els gegants xeremis de Ciutat.

Reflectim aquest fet en el batec perquè els vestits varen ésser confeccionats pel sas-

tre llorençí Bartomeu Massanet, en Tomeu de Ses Sitgetes, el qual va haver de menester 14 m² de roba per fer-los els calçons i 9 m² més per als jacs. Les faixes feien més de 5 metres de llarg cada una, el que dóna una idea de les mides d'aquests dos subjectes: 3'5 metres cada un.

Els gegants foren construïts per l'escultor Mateu Forteza, que va sebre de les bones arts del nostre sastre mitiançant na Bel Cerdà, dels Sis Som, i sembla que ja tenen empastralada la construcció d'una partida més.

Enhorabona a tots dos per lo bé que varen quedar.

SANT ANTONI

Les festes de sant Antoni d'enguany sembla que han estat les més magres dels darrers anys, si ho jutjam per l'animació dels foguerons i per les carrosses i bestia que acudí a les beneïdes.

Una dotzena mal comptada de foguerons que acabaren ben prest la corda i tres o quatre carrosses foren tot el que va resultar d'unes festes que antany es comptaven entre les més animades de totes.

Ni les institucions -l'Ajuntament i l'Església- ni la gent del carrer, amb la seva participació, contribuïren a engrescar la festa, i això que el carrer Major estava ben atapeït. Per altres anys crec que s'haurà de fer un altre plantejament si volen que continuï.

BANDA DE MÚSICA

Per al dia 7 de febrer la nostra Banda de Música té programat un concert amb el segü-

ent programa:

Por el triunfo -marxa espanyola-, Juegos malabares -dansa mora-, Rojasles -simfonia-, Katiuska -selecció- i Blasones de Espanya -pas-doble-.

Es convida tot el poble a escoltar-lo.

CONCERTS TURÍSTICS

Dins el programa de concerts que coordina el Foment del Turisme de Mallorca, el passat mes de gener se n'organitzaren quatre a la zona costanera del terme de Sant Llorenç.

El primer a l'hotel Said, a càrrec del guitarrista Antonio Sánchez Picadizo, al qual, dissortadament, no vaig poder assistir.

El segon, a l'hotel Castell de Mar, pel professor Hans Thürwächter, un pianista alemany que va entusiasmar els assistents. Interpretà obres de Mozart, Beethoven, Skriabin i Schumann i fou llargament aplaudit.

En el tercer el grup Tafelmusik ens oferí una selecció de música barroca, amb obres de Bach, Stanley, Nebra i Iribarren al saló de l'hotel Platja Cala Millor. Per cert que el fet de que alguns hotels no disposin d'una sala aïllada i amb unes mínimes condicions de silen-

ci fa que els concerts no resultin tan lluits com tocaria. Els renous de la gent que treca, les portes i les cafeteres, entre d'altres, no són els més indicats per garantir un mínim d'atenció als intèrprets.

A l'hora de dur aquesta revista a la impremta encara no havia tengut lloc el quart concert, a l'hotel Platja del Moro i a càrrec del "Quartet Bentley".

JUBILATS

A mitjan gener va tenir lloc l'assemblea general ordinària de l'Associació de Jubilats, que cada any es duu a terme a fi de renovar la meitat de la Junta Directiva, tal com assenyalen els estatuts.

Hi acudiren 133 votants i resultaren elegits en Miquel Sureda, en Bartomeu Morey, na Rosa Torres, n'Antoni Alemany i n'Andreu Bauçà.

L'actual Junta Directiva, a més dels esmentats, està també integrada per Bartomeu Nadal, Bernat Miquel, Maria Riera, Jeroni Genovart i Lluçia Sureda.

Josep Cortès

Demografia

NAIXAMENTS

En Joan Galmés Santandreu neix a Sant Llorenç el dia 28 de desembre. És fill d'en Llorenç i na Petra. Salut!

El mateix dia i a Cala Millor neix n'Addària Maria Mayol Sáez, filla d'en Francesc i na Maria Lluïsa. Enhorabona!

Na Maria del Mar Jaume Sureda, filla d'en Miquel i n'Antònia, neix a Sant Llorenç el dia 13 de gener. Salut!

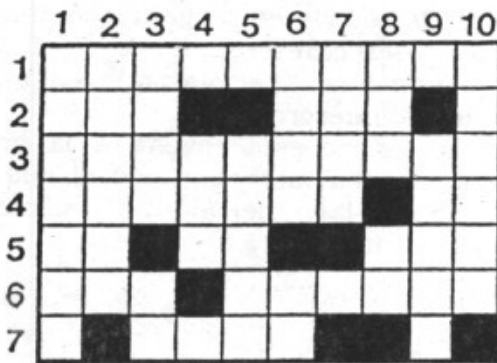
En Mateu Massanet Galmés, fill d'en Mateo i n'Antònia, neix a Sant Llorenç el dia de Sant Antoni. Salut!

NOCES

En Màximo Isidro García García i na Yolanda Blazquez García es casen a Sant Llorenç el dia 9 de gener. Enhorabona!

Maria Galmés

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS.- 1.-Sèrie llarga de coses que s'esdevenen una darrera l'altra. 2.-Ventet suau. Allí. Símbol del fòsfor. 3.-Coniunt de mots d'un llenguatge. 4.-Repetició dels mateixos mots al començament de dues o més clàusules successives. Símbol de l'alumini. 5.-Pronom. Dos. Entre els turcs el que exerceix un comandament. 6.-Cansat. Dit esp. de l'animal que es cria entre roques. 7.-Nom de lletra. Conduir, portar un camí a un indret determinat. Consonant.

VERTICALS.- 1.-Tovallola. 2.-Figura de llenguatge que consisteix a dir el contrari d'allò que hom vol donar entendre; la forma d'humor que es tradueix en l'adopció d'aquesta manera de parlar. (vaja una definició llarga!). 3.-Anella. Que gaudeix de bona salut. 4.-nom de lletra. Que té afinitats amb una altra cosa. Símbol del nitrogen. 5.-Cinquanta. Extensió més o menys gran d'aire que porta en suspensió partícules petitíssimes d'aigua provinents de la condensació del vapor d'aigua de l'atmosfera. 6.-Pertanyent a ells o a elles. Metall groc. 7.-Gorc. Consonant. 8.-Que fa el seu niu. Ocell. 9.-Consonant. Raier. 10.-Posar coses l'una sobre l'altra formant pila o piles.

SOPA DE LLETRES

C M O C R E R I A P B
M V S R T C U A L B T
O E E R O A N A D E U
R R T R E S S N E I X
I D G O M O R A T G I
S L R M S E C A U S T
C T A C N A L B L M R
B E N R O T O L P Z A
A S A X C A T A L U C
D A T A R O N J A T Z
E C A R M E L I T R L
R T Y N U Ç D E I J K
A I N O D E S E T L X

ENDEVINALLA

Tenc es cos tot pessigat
i verda tenc sa ventresca;
vénc en temps de poca gresca
i som molt ven arribat.

Si mirau ben arreu dins aquesta sopa de lletres hi trobareu els noms de deu colors.

FUGA DE VOCALS

S _ S _ D _ N _ S _ D _ S _ N T L L _ R _ N Ç
T _ T _ S _ F _ N _ N _ R _ M _ L _ :
- ? Q _ M _ S _ H _ R R _ M _ L _ N _ M ?
- _ R R _ M _ L _ N _ M - M _ S - H _ .

VORA EL "BIERGARTEN"
I DAVANT LA DESAPAREGUDA
DISCOTECA "ODYSSEY TROPICAL"

CALA MILLOR

4 BARS A 4 PISOS
D'AMBIENT FUTURISTA
LA SUPER-DISCO
QUE TOT CALA MILLOR ESPERAVA!

FUGA DE VOCALS Ses dones de Sant Llorenç totes fan un remolli: -?Que mos hi arremolinam? -Arremolinem-mos-hi. ENDEVINALLA Es un cocarroi.	MOTS ENCREUATS T I R A L L O N G A O R A L L I P V O C A B U L A R I A N A F O R A A L L I I I A G A L A S R O Q U E R A N A R A R A N A R A R	SOPA DE LLETRES O C R E C U A L B E E O R R D G M O R A T G R E A C N A L B L A T A R O N J A T
---	--	--

Maria Galmés

MONTUIRI 1, CARDASSAR 1 (27.12.87)

Inici de la segona volta del campionat, on els llorencins es desplaçaven a ca un rival que, desset partits abans, havien vençut amb tota claredat. Això era, però, en ple estiu; en el darrer diumenge de l'any, encara que potser no fes massa fred, sí que hi havia, emperò, un vent bastant emprenyós, especialment per als 22 jugadors, que es veien amb prou feines per passar amb precisió una pilota. Amb aquestes circumstàncies, eren els locals qui obrien el marcador. Un 1 a 0 que estaria bastant de temps posat al marcador fins que, in extremis, Mateu Rosselló establia el resultat definitiu.

CARDASSAR 2, PETRA 2 (3.1.88)

Partit endarrerit degut a la vaga d'àrbitres el dia en què tocaven enfrontar-se a la primera volta aquests dos equips.

El Petra, donaria no pocs mals-de-cap als jugadors locals, anant sempre per davant en el marcador. El seu primer gol vendria com a conseqüència d'una greu errada de Seminario, una de les poquíssimes errades que ha tengut al llarg del que duim de temporada aquest jugador. Més tard, M. Rosselló, aprofitant un rebuig del porter visitant, introduïa la pilota a les seves xarxes. El Petra, emperò, seguia atacant amb força i així conseguia l'1 a 2. Sortosament, cap a la fi del partit, el Cardassar salvava un negatiu mitjançant un xut impressionant de Nebot amb la cama esquerra que tocà el mateix ferro esquerre de la porteria visitant.

CARDASSAR 1, ESPANYA 0 (10.1.88)

Partit bastant avorrit, el que ens oferiren aquests dos conjunts. A destacar tan sols les bones actuacions de Rosselló (Polit) en aquestes darreres confrontacions. En aquest cas concret contribuí decisivament en el gol en fer una passada ràpida i perfecta on Nicolau no tengué més que rematar-la.

SON SARDINA 1, CARDASSAR 0 (17.8.88)

Partit que no passarà a la història. Domini visitant però infructuós. Ressenyar que els diaris de Ciutat elogiaren especialment la labor de Nicolau en aquest partit.

Jaume Galmés

Col.laboració

Paraules i dites en les què, els mallorquins en general, usam l'article literari en lloc del salat, en el llenguatge col.loquial.

Noms de relació amb l'església, la religió i el culte:

El Papa, el Bisbe, el Pare Etern, l'església, el Bon Jesús, la Mare de Déu, el Messies, la Verge, la Puríssima, el Corpus, la Immaculada, el cel, l'infern, el purgatori, el dimoni, la Vera Creu, l'Hòstia, la Custòdia, el Pare, el Fill, l'Esperit Sant, la Santíssima Trinitat, la Concepció, l'Ascensió, la cúria, la Sang, la glòria, la Misericòrdia, l'Oferta, l'anticrist, la Puresa, la Mercè, l'Encarnació, les Missions, la Sapiència, la Porciúncula, sta. Maria la Maior, sant Josep del Terme, el Sagrat Cor, la Beata, el Beat Ramon Llull, la Mare Superiora, el Pare Prior, l'abat, el Pare Oliver, la Real (monestir), la Seu, la Pau de Castelltix, l'hospici, el nunci, etc.

Dignitats i relacionats. Tractaments:

El Rei en Jaume, la Reina Sofia, l'Audiència, el Palau, la Sala, sa casa de la vila, el sr. Fullana, la sra. Gelabert, l'amo en Pere Antoni, el sen Miquel, etc.

Frases adverbials de manera i d'altres:

A les bones, a les males, a la brava, a la bruta, a la puta, a la vinagreta, a les fosques, a la punyeta, a la fotrenca, a la força, per l'estil, a l'ampla, a la llarga, a la primeria, a l'instant, a la fi, al cap i a la fi, l'endemà, el sendemà, tot l'any, a la dreta, a l'esquerra, a la "biotxa", a l'aire, etc.

Noms propis de llocs, nacions, estats o parts del món:

L'Argentina, el Brasil, el Perú, l'Uruguay, el Paraguai, el Japó, la Xina, la Bonanova...

Altres

El món, la terra, la mar, la tio, la vida, la mort, l'inclusa, la mare, l'any qui ve, "l'assumpte", "la mala setmana", "la cosa" (la menstruació); la una, les dues, les dotze i mitja, l'any passat, la casa obsequia, l'any turrut, donar les gràcies, l'amor de les tres taronges, l'estudiant de la sopa, etc.

Gabriel Florit Ferrer

DUES LECTURES D'UNA MATEIXA FOTOGRAFIA

No hi puc fer més. Cada vegada que la'm mir, dues idees s'entrellacen.

D'una banda, m'atreu el record d'infantesa d'un Sant Llorenç amb menestrals, on artesania i feina quotidiana eren gairebé sinònims. On el factor temps importava manco que el treball ben acabat. Un Sant Llorenç, representat a la fotografia, fonamentalment per mestre Pere Antoni i també p'en Mascaró.

Acerar relles, ferrar bísties o espolsar mosques mentre durava la ferrada comportava tota una determinada filosofia de vida, avui superada. (En aquesta afirmació hi són absents les connotacions valoratives).

D'altra banda, les lletres de la mateixa fotografia, em suggereixen tot un món de mancances llorencines. I, sobretot, la impossibilitat organitzativa de les persones que vivim a questa terra.

Des de sempre, i encara ara, i des de diverses instàncies, s'ha fomentat l'individualisme i la competitivitat. Els mitjans de comunicació, l'escola, el bagatge cultural, la religió... tot un complicat món d'interrelacions han fet que els llorencins d'ahir, i també els d'avui siguem d'una determinada manera; amb defectes i virtuds.

Potser un dels defectes importants és la incapacitat de treballar per a fins i objectius comunitaris ("que els bombin", "mentre no arribin a lo meu...", "me'n fot" i moltes altres expressions semblants es poden sentir a qualsevol moment i en qualsevol lloc). (L'afir-

mació s'hauria de matisar i delimitar, però, en síntesi, es pot donar per bona). El "jo" o el "noltros" -referint-se a grupets més o manco reduïts i més o manco compactes-, importa més que no els "tots" i... així va la cosa.

La resultant, és prou clara i evident: un poble amb poquíssims afiliats a una o altra associació. No se n'escapen ni els clubs esportius, ni els culturals, ni els partits polítics, ni...

El cooperativisme, avui per avui, és una solució a molts de problemes. No és una fórmula "passada" ni "arriscada" ni "nova". És una solució provada i que funciona a molts d'altres indrets; però aquí no. Va fracassar l'intent cooperativista que mostra la fotografia, i també ha fracassat un recent intent. Molts som conscients de que el problema és per falta "d'esperit cooperativista". Bé, tenim un diagnòstic, però... i la teràpia?

El cooperativisme, organitzat i despert és, ara i aquí, una necessitat, tant a nivell agrícola (tal vegada els qui ballen més estrets), com a nivell de consum, com a nivell empresarial. Un camí que, pens, s'hauria de fomentar des d'instàncies públiques.

És clar que també hi ha un altre camí: acabar de matar l'agricultura, fomentar els hipermercats o grans companyies industrials.

Després del 92 vendran els planys.

(Fotografia de la "I EXPOSICIÓ DE FOTOGRAFIES ANTIGUES")